

PSST... MATURA

PYTANIE JAWNE 66 · MATURA USTNA 2027–2028

ROK 1984 · KONTEKST: FOLWARK ZWIERZĘCY

DOSKONAŁE PAŃSTWO. DLA KOGO?

Pytanie jawne 66: „Czy możliwe jest zbudowanie doskonałego państwa? Omów zagadnienie na podstawie utworu Rok 1984 George’a Orwella. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst”. Proponowany kontekst: Folwark zwierzęcy tego samego autora.

TEŻA W JEDNYM ZDANIU

Orwell nie twierdzi, że każda próba poprawiania państwa jest zła.

GOTOWE ZDANIA NA EGZAMIN

NA POCZĄTEK

„Rok 1984” ostrzega, że „doskonałe państwo”, które stawia porządek ponad prawdą i wolnością, jest doskonałe tylko dla rządzących.

NA ZAKOŃCZENIE, PO KONTEKŚCIE

Oceania i Folwark zwierzęcy pokazują, że piękne hasło nie usprawiedliwia przemocy wobec ludzi.

SCHEMAT ODPOWIEDZI

Najpierw kryteria dobrego państwa — prawda, możliwość krytyki, bezpieczeństwo, godność. Potem jak Oceania łamie każde z nich: nadzór, fałszowanie historii, nowomowa, tortury Winstona. Na koniec los idei równości w „Folwarku”. Wniosek: kiedy władza ogłasza swój projekt nieomylnym i odbiera ludziom prawo do jego poprawiania, marzenie o doskonałości zamienia się w opresję.

Chcesz mieć to pytanie z głowy? W książce „Psst... matura” masz wszystkie 76 pytań: tezę, gotowe zdania, plan, pułapki i trening — a w tomie 2 wzorcowe wypowiedzi. Zajrzyj: niekazmuliczyc.pl/psst/

SPRAWDŹ SIĘ

Odpowiedz najpierw sam(a) — kierunek odpowiedzi zakryj kartką.

1. Zdefiniuj kryteria — Co musi chronić państwo, żeby można było je nazwać dobrym? Wymień co najmniej trzy warunki.

KIERUNEK ODPOWIEDZI Możliwe kryteria: prawda, prawo do krytyki, bezpieczeństwo, godność i wolność obywateli. Sprawna kontrola społeczeństwa nie jest sama w sobie dowodem dobrego państwa.

2. Oceania — Jak teleekrany, Ministerstwo Prawdy i nowomowa wpływają na możliwość oceniania oraz poprawiania życia społecznego?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Teleekrany wymuszają autocenzurę, Ministerstwo Prawdy fałszuje przeszłość, a nowomowa ma zawężać zakres myślenia. Ludzie tracą narzędzia krytyki, więc nie mogą świadomie współdecydować o zmianach.

3. Winston — Dlaczego Partii nie wystarcza samo zewnętrzne posłuszeństwo Winstona?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Partia chce panować również nad jego przekonaniami. Tortury i „przebudowa” pokazują, że człowiek staje się środkiem do utrzymania władzy, a nie podmiotem polityki.

4. Kontekst „Folwarku zwierzęcego” — Jak zmienia się idea równości po przejęciu władzy przez świnie?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Rewolucja zaczyna się od sprzeciwu wobec wyzysku. Świnie stopniowo zdobywają przywileje, zmieniają reguły i używają propagandy. To przykład zawłaszczenia szlachetnego hasła przez nową elitę.

5. Pytanie komisji — Czy Partia naprawdę wierzy, że buduje lepszy świat?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Według O'Briena nie: chodzi wyłącznie o władzę. To odróżnia ją od dawnych utopii.

6. Pytanie komisji — Czy doskonałe państwo jest możliwe?

KIERUNEK ODPOWIEDZI Raczej nie, bo ludzie są różni. Lepsze jest państwo, które szanuje wolność i umie poprawiać błędy.